MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
TONIO MALLIA

Seduta tat-2 ta' April, 2004

Citazzjoni Numru. 1424/1994/1

FRANCIS U PAULINE SIVE POLLY KONJUGI FENECH

Vs

CARMELO PORTELLI IN KWALITA TIEGHU U BHALA SEGRETARJU PERMANENTI FIL-MINISTERU TA' L-AMBJENT U L-ONOREVOLI FRANCIS ZAMMIT DIMECH BHALA MINISTRU TA' L-AMBJENT

Il-Qorti,

Rat ic-citazzjoni pprezentata mill-atturi fis-27 ta' Ottubru, 1994, li in forza taghha, wara li ppremettiet illi l-atturi kienu ghamlu xoghol f'diversi toroq fl-inhawi ta' Wied il-Ghajn,

M'Xlokk u San Tumas, Zejtun, fuq inkarigu tal-Ministeru ta' l-Ambjent.

Ippremettew li l-atturi ghal certu zmien kienu qed jaghmlu dan ix-xoghol bhala membri tal-kumpanija "*Land Sea Civil Engineering Co. Ltd'* li lilhom kien jinghata x-xoghol mill-konvenuti.

Ippremettew ili peress li fl-1987 dan il-mod ta' l-ezekuzzjoni tal-kuntratti u l-eventwali hlas inbidel, billi l-konvenuti bdew ihallsu direttament lill-kuntratturi li kienu hadmu jew qed jahdmu x-xoghol lilhom moghti, fosthom l-atturi.

Ippremettew illi ghal dan il-ghan il-Ministeru dahal f'obbligazzjoni ma' dawn il-membri inkluzi l-atturi dwar il-hlas direttament minnu lilhom ta' dak ix-xoghol li kien sar minnhom.
Ippremettew illi l-atturi kienu fost dawn il-membri u sar hlas lilhom kemm bil-metodu l-antik kif ukoll skond il-metodu tal-1987 direttament lilhom mill-konvenuti, kif miftiehem skond id-Dok. 'A' hawn esebit.

Ippremetttew illi barra dan lill-atturi sarilhom hlas ukoll ta' xoghol, illi ghalkemm mhux inkluz fil-lista taghhom fid-Dok. 'A', sar minnhom u gie hekk maghruf mill-konvenuti, jigifieri f'Tas-Silg f'M'Xlokk u tal-Foss ta' San Pawl, f'M'Xlokk.

Ippremettew illi l-atturi esegwew kuntratti ohra ta' xoghol simili, kif gja premess fl-inhawi, jigifieri f'Ta' Ciantar limiti ta' M'Xlokk, f'Ta' Lonz u Ta' Zwieqi, it-tnejn limiti ta' Wied il-Ghajn, li taghhom huwa ghadhom ma thallsux.

Ippremettew illi l-atturi, kif mitluba mill-konvenuti, ghamlu l-ahjar li setghu biex gabu ghak-konjizzjoni tal-kumitat *ad hoc*, dawk il-fatti u provi kollha sabiex dana jitratta t-talbiet taghhom ghal hlas tax-xoghol minnhom esegwit, kif sar mal-membri tal-kumpanija '*Land Sea Civil Engineering Co. Ltd.'*

Ippremetttew illi l-konvenuti dejjem ammettew illi ghandhom pendenzi ta’ hlas ma’ l-atturi, ta’ xoghol indeterminat kif mitlub, u kif gie premess sa waslu biex hallsu ta’ parti mix-xoghol esegwit mill-atturi.

Ippremettew illi fuq ix-xoghol li qed jitolbu l-hlas sar il-kejl kollu mehtieg ghal darba, tnejn, minn ufficcjali tal-konvenuti u saru l-kunteggi mehtiega sabiex jigi stmat il-hlas dovut lill-atturi, kif ser jirrizulta waqt il-provi.

Ippremettew illi minkejja dawn l-isforzi kollha msemmija biex l-atturi jithallsu b’mod bonarju u minkejja li qatt qabel ma gie lilhom michud il-hlas dovut, fl-24 ta’ Marzu, 1994 permezz ta’ ittra ufficcjali, il-konvenuti cahdu l-pretensjonijiet rimanenti ta’ l-atturi.

Talbu ghaldaqstant li l-konvenuti jghidu ghaliex m’ghandhiex dina l-Qorti:

1) tiddikjara illi l-kovnenuti huma debituri ta’ l-atturi

2) tillikwida il-hlas kollu dovut lill-atturi mill-konvenuti u

3) tikkundanna lill-konvenuti jhallsu s-somma hekk likwidata lill-atturi.

Bl-ispejjez inkluzi dawk ta’ l-ittra ufficcjali tat-18 ta’ Novembru, 1993 u dik bonarja ta’ l-24 ta’ April, 1993, kontra l-konvenuti minn issa ngunti ghas-subizzjoni.

Rat in–nota ta’ l-eccezzjonijiet tal-konvenuti li in forza taghha eccepew illi:-

1. Fl-ewwel lok, illi s-segretarju Permanenti fil-Ministeru ta’ l-Ambjent huwa Carmel Portelli u mhux Alfred Portelli.

2. Illi l-ftehim dwar il-hlas li jsemmu l-atturi kien proprju fis-sens li l-esponenti ntrabtu li jhallsu direttament lill-kuntratturi, u l-vesti ta’ l-atturi ma kienx bhala kuntratturi, izda semplicement biss bhala azzjonijisti fil-Kumpanija ‘*Land Sea Civil Engineering Co. Ltd*’; Kwindi dak il-ftehim ma kienx japplika ghall-atturi.

3. Illi mhuwiex minnu li l-esponenti dahlu f'xi obbligazzjoni ma' membri azzjonisti, *qua* l-atturi, biex il-hlas isir direttament lil dawn.

4. B'danakollu, bonarjament u b'sinjal ta' rieda tajba, il-hlas li l-atturi jghidu li sarilhom mill-esponenti, sarilhom ghas-saldu tax-xoghol kollu li l-esponenti jaccettaw li effettivament sar (ara dokumenti B u C).

5. Ulterjorment, illi filwaqt li l-esponenti jichdu kategorikament li ghad fadlilhom xi bilanc xi jhallsu lill-atturi, it-talba ta' dawn illum il-gurnata hija preskritta *ai termini* ta' l-artikolu 2156 (f) tal-Kodici Civili, Kap. 16 tal-Ligijiet ta' Malta.

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjonijiet guramentati tal-partijiet;

Semghet il-provi li ressqu l-partijiet;

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti esebiti;

Semghet lid-difensuri tal-partijiet;

Rat in-noti ta' l-osservazzjonijiet tal-konvenuti;

Rat li l-kawza thalliet ghal-lum ghas-sentenza;

Ikkunsidrat;

Illi f'din il-kawza jirrizulta li l-Gvern ta' Malta, fl-1986, kellu diversi progetti ta' toroq li ried iwettaq f'Malta u Ghawdex u ddecieda li, flok iqabbad in-nies tal-*Public Works Department,* jaghti x-xoghol b'*direct order* lill-kumpaniji partikolari li gew mahluqa minn kuntratturi privati li kienu lesti jaghmlu dan ix-xoghol billi jhadmu nies li kienu fil-Korp tad-Dejma. Wahda mill-kumpaniji li nholqot b'dan l-iskop kienet il-*Land Sea Civil Engineering Company Limited* li kienet komposta minn diversi kuntratturi privati, bhala azzjonisti, bic-*chairman* tal-kumpanija jkun nominat

dejjem mill-Gvern. L-ewwel *chairman* ta' din il-kumpanija kien il-Perit Charles Cassar. Ix-xoghol kien jigi allokat billi l-Gvern jiddeciedi fejn irid jsiru l-asfaltar ta' toroq, u, f'laqgha ghall-kuntratturi, il-Perit Cassar kien, verbalment, jiddelega lil kull kuntrattur l-*area* fejn kellhom isiru t-toroq. Fil-kaz ta' l-attur, peress li dan kien mill-inhawi taz-Zejtun, kien jinghata appalt lejn dawk in-nahat. Wara li l-kuntrattur kien jigi delegat lilu x-xoghol, dan kien jipprezenta kwotazzjoni li fiha kellu jindika wkoll kemm, ghal dak il-progett, kien behsiebu juza nies mill-Korp tad-Dejma. Din il-kwotazzjoni, il-kuntrattur kien jipprezenta lill-kumpanija *Land Sea Civil Engineering Co. Ltd.,* u jekk japprovaha, il-Perit Cassar, li kien ukoll ufficcjal governattiv fid-Dipartiment tax-Xogholijiet Pubblici, kien jghaddieha lill-Prim Ministru ghall-approvazzjoni. Meta jitlesta x-xoghol, il-kuntrattur iressaq talba ghall-hlas lill-kumpanija *Land Sea Civil Engineering Company Limited*, u din tghaddi t-talba lill-Gvern. *Surveyors* tad-Dipartiment tax-Xogholijiet Pubblici kienu jmorru '*on site'*, jaraw li x-xoghol fil-fatt sar u jiehdu l-kejl tax-xoghol imwettaq. Dan il-kejl kien jigi mghoddi lill-kuntrattur li kien jikkalkula hu l-hlas dovut lilu. Dan il-kont kien jerga' jigi pprezentat lill-Gvern li kien hatar lill-Perit William Micallef biex jiccejka kull talba ghal hlas. Dan kien jew jikkonferma l-ammont jew, kif kien jigri hafna drabi, kien inaqqas l-ammont, u japprova hlas ta' somma. Din l-approvazzjoni kienet, eventwalment tghaddi f'idejn it-Tezor li kien johrog il-pagament approvat lil-kumpanija *Land Sea Civil Engineering Co. Ltd.* Din il-kumpanija kienet izomm parti mill-hlas ghaliha, u tghaddi l-bilanc lill-kuntrattur koncernat li jkun ghamel ix-xoghol.

Gara li, wara l-Elezzjoni Generali ta' l-1987, kien hemm bidla fl-amministrazzjoni tal-Gvern u l-Gvern iddecieda li jwaqqaf dik il-procedura ta' ghoti ta' *direct orders* lill-kumpaniji partikolari, fosthom il-*Land Sea Civil Engineering Co. Ltd*. L-ordnijiet li kienu gja inghataw kellhom, pero', jigu onorati, pero', giet introdotta sistema gdida dwar kif isir il-hlas. Il-Gvern, fl-ewwel lok, elimina l-involviment tal-kumpanija *Land Sea Civil Engineering Company Limited* (u ohrajn bhala) bhala intermedjarja, u dahal fi ftehim dirett mal-kuntratturi privati sabiex il-hlas jibda jsir direttament lill-kuntratturi. Fit-tieni lok, il-Gvern

holoq kumitat *ad hoc*, kompost minn tlett ufficcjali governattivi (bic-*chairman* ikun il-Perit Joseph Mizzi), li kellu kompetenza jezamina kull talba li ssir ghall-hlas ghax-xoghol imwettaq fuq *direct orders* mill-Gvern fis-sentejn bejn l-1986 u l-1987. Il-kumitat kellu jivverifika li x-xoghol kien, fil-fatt, gie ordnat mill-Gvern, li twettaq, u, wara, li jitkejjel, li japprova l-hlas.

F’dan il-kaz, l-attur Francis Fenech, wiehed mill-kuntratturi privati membru fil-kumpanija *Land Sea C*ivil *Engineering Company Limited*, kien inghata appalt biex jaghmel hames bicciet ta’ xoghol, u specifikament, xoghol ta’ *levelling and asphalting* ta’ toroq (1) f’ “tal-Foss” gewwa Marsaxlokk; (2) f’”tas-Silg” gewwa Marsaxlokk; (3) f’ “ta’ Ciantar” gewwa Marsaxlokk; (4) f’ “ta’ Lonz” gewwa Marsaskala; u (5) “ta’ Zwieqi” gewwa Marsaskala. Meta l-attur lesta x-xoghol kollu relattiv, huwa applika ghall-hlas, u t-talbiet tieghu relattivament ghax-xoghol li wettaq fl-*areas* “tal-Foss” u f’ “tas-Silg”, gew debitament ezaminati mill-kumitat *ad hoc* inwaqqaf mill-Gvern, approvati, u milqugha; il-hlas relattiv eventwalment, inghata lill-attur.

Ghar-rigward tat-tlett bicciet xoghol l-ohra, il-hlas relattiv ghadu ma sarx, u dan peress li dwarhom inqalghet problema peress li l-*quotations* relattivi, dawk li jkunu approvati mill-Prim Ministru, ma nstabux u l-kumitat, ghall-ewwel, ma riedx jirrakomanda hlas meta ma kellux dokument ufficcjali li juri li x-xoghol kien gie ordnat mill-awtoritajiet Governattivi.

Wara li l-attur baqa’ jinsisti li hu, fil-fatt, gie mqabbad jaghmel dak ix-xoghol, u ghamlu, l-kumitat investiga l-kaz f’aktar dettal. Il-kumitat tkellem mal-Perit Charles Cassar li kienet il-persuna l-aktar midhla fil-kaz u dan ikkonferma li l-ordni lill-attur inghatat u li x-xoghol sar kollu. L-attur ipprezenta wkoll stqarrijiet guramentati tal-haddiema tieghu li kollha ikkonfermaw li hadmu fuq is-siti in kwistjoni, u stqarrija ukoll mill-Prim Minsitru ta’ dak iz-zmien, Dr Karmenu Mifsud Bonnici, li kienet tindika wkoll li l-attur inghata appalt biex iwettaq xoghol f’dawk l-inhawi. Il-membri tal-kumitat nizlu personalment jaraw ix-xoghol li sar, u wara li raw b’ghajnejhom li kien sar xoghol gdid, u

wara li ivverifikaw li dak ix-xoghol il-gdid, almenu fl-*areas* “ta’ Lonz” u “ta’ Zwieqi”, ma sarx mid-dipartimenti tal-Gvern, ghamlu din ir-rakkomandazzjoni li ggib id-data tal-11 ta’ Ottubru, 1993 u li qed tigi riprodotta *verbatim*:

“The board has therefore arrived at the following two definite conclusions:-

1. the amount of sixty-seven, one six nine (LM67,169) due to Mr Fenech in respect of the farm roads “ta’ Lonz” and “ta’ Zwieqi” may now be settled.
2. *The question concerning “Ta’ Ciantar farm roads” should be examined further because found evidence to the effect that the style of workmanship particularly to the construction of the retaining walls was identical to the rest. The board is therefore postponing its decision on this farm road pending an other on sight investigation in the presence of District Officer Magro to establish beyond in a reasonable doubt the extent of the work carried out by government and the contractor. In the meantime the board recommends that action be taken as per 1 above.”*

Fil-kaz ta’ l-*area* “ta’ Ciantar”, kienet saret dik ir-riserva peress li lill-kumitat kien irrizultalu li partijiet mit-toroq fl-inhawi ma kienux saru mill-attur, izda min-nies u haddiema tal-Gvern. Ghalhekk, il-kumitat ried aktar zmien biex jivverifika t-talba ta’ l-attur ghal dak li tirrigwardja dik l-*area.*

Il-*file* relattiv, pero’, ma baqax jigi processat, peress li meta gie f’idejn il-Ministru responsabbli ta’ dak iz-zmien, dan ma accettax dik ir-rikomandazzjoni, u ddecieda li ebda hlas ulterjuri ma kellu jinghata lill-attur. Il-Ministru koncernat ha din il-pozizzjoni a bazi ta’ tlett konsiderazzjonijiet: (a) li ma kienx hemm dokument li juri li l-attur inghata x-xoghol; (b) irrizulta li parti mix-xoghol sar minn haddiema tal-Gvern; u (c) l-attur ma pproduciex ircevuti jew *delivery notes* li jindikaw li hu kien xtara l-qatran (li dak iz-zmien kien jigi impurtat biss mill-Gvern). A bazi ta’ dawn il-konsiderazzjonijiet, il-Ministru rrifjuta li jawtorizza l-hlas lill-attur, li da parti tieghu, ressaq din il-kawza ghax ghadu jinsisti li l-hlas hu dovut lilu.

Tajjeb li jigi ccarat li ghalkemm il-kumitat *ad hoc* imwaqqaf mill-Gvern kellu l-funzjoni, fi kliem is-Sur Carmelo Portelli, allura Segretarju Permanenti fil-Ministeru ta' l-Ambjent, "biex jezamina t-talbiet li kien hemm dwar hlasijiet ghal xoghol li kien sar jew li kien intqal li sar, biex huma japprovaw il-pagamenti", il-kaz in kwistjoni kien kaz specjali peress li, kif inghad, ir-*requisition* ta' l-attur ghal dawn it-tlett bicciet xoghol, kienu gew "*mislaid*" (kelma uzata mill-Perit Cassar), u kif spjega l-Perit Mizzi, li kien ic-*Chairman* tal-kumitat, minhabba l-procedura taghhom, meta talba ma tkunx akkumpanjata bid-dokument tar-requisition ghax-xoghol, il-kumitat ma setax japprova hlas, anke jekk ikun konvint li jkun dovut, izda seta' biss jirrikmanda hlas lill-Ministru, li f'idejh kienet id-decizjoni finali.

Minn analizi tal-provi, din il-Qorti, bhal kumitat *ad hoc* mahtur mill-Gvern, hija konvinta li l-attur kien fil-fatt, inghata *direct order*, tramite il-kumpanija *Land Sea Civil Engineering Compamy Ltd.*, biex jaghmel xoghol ta' *levelling and asphalting* tat-toroq fl-*areas* ta' "ta' Ciantar", "ta' Lonz", u "ta' Zwieqi". Dan gie konfermat b'mod kategoriku mill-Perit Charles Cassar, il-persuna inkarigata minn din l-iskema, li accerta lill-Qorti li dawk ix-xogholijiet ordnhom hu. Il-fatt li r-*requsition* jew *quotation* ma nstabitx, u din ma gietx iffirmata mill-Prim Ministru, ma jfissirx li x-xoghol ma giex ordnat mill-awtoritajiet kompetenti. Individwu li jidhol f'kuntratt mal-Gvern, m'ghandux jigi ppregudikat ghax il-*file* tieghu fil-Gvern gie *"mislaid*". Id-dokumenti relattivi ma jkunux f'idejn il-kuntrattur, izda f'idejn il-kumpanija *Land Sea Civil Engineering Company Ltd.* u l-awtoritajiet tal-Gvern. Kif spjega l-Perit Cassar, suppost ikun hemm *file* ghal kull *quotation*, izda fil-kaz tat-tlett bicciet xoghol in kwistjoni, l-*quotation* ma nstabitx. Lanqas ma tista' ssir ricerka issa ghax, kif xehed Edward Coleiro, *Chairman* tal-kumpanija *Land Sea Civil Engineering Company Ltd.*, wara l-1987, f'hin minnhom, il-kumpanija giet fizikament zgumbrata mill-*premises* li kellha fil-Marsa u r-*records* u l-*files* kollha tal-kumpanija haduhom nies tal-Gvern, tefawhom bl-addocc f'kamra zdingata f'Ras il-Hanzir, il-*files* gew

sparpaljati u lanqas m'hu cert li, fil-fatt, gew traslokati kollha jew le.

Quddiem din it-traskruragni ta' l-awtoritajiet Governattivi, m'ghandux ibati c-cittadin. L-ewwel il-*quotations* tieghu gew "*mislaid"*, u wara l-*files* kollha in kwistjoni ma' din l-iskema, gew mitfugha kollha ma' l-art, ma' hafna ghamara mkissra, go "shed" antika kollha mbarazz u mkissra". Il-punt jibqa' li, mix-xhieda li ta l-Perit Cassar (korroborata sa certu punt, bid-dispozizzjoni li ta l-Prim Ministru ta' dak iz-zmien), jirrizulta car li l-attur inghata l-ordni biex iwettaq ix-xoghol ta' toroq fit-tlett inhawi in kwistjoni.

Jirrizulta wkoll li x-xoghol sar. Anke hawn il-Perit Cassar ikkonferma li x-xoghol sar fl-entita' kollu tieghu, u gie ezaminat u mkejjel mis-*surveyors* tal-Gvern. Il-membri tal-kumitat *ad hoc* mahtur mill-Gvern ukoll ikkonfermaw li huma, personalment, marru jivverifikaw ix-xoghol, u sabu li x-xoghol sar, kien jidher xoghol gdid di ricenti, u li l-istil tal-"*workmanship"* kien, bejn wiehed u iehor, l-istess. Eventwalment, wara indagini ulterjuri mill-kumitat, irrizulta li haddiema tal-Gvern kienu hadmu fuq partijiet tat-toroq fl-*area* "ta' Ciantar", izda mhux fuq l-*areas* l-ohra maghrufa bhala "ta' Lonz" u "ta' Zwieqi". B'hekk, il-konkluzjoni logika hi li x-xoghol fl-*areas* "ta' Lonz' u "ta' Zwieqi", li gie verifikat li sar ricenti u ma sarx minn haddiema tal-Gvern, sar kollu mill-attur li, kif gie kkonfermat, inghata l-appalt ta' toroq f'dawk l-istess inhawi. Dan ix-xoghol kien gie wkoll ikkontrollat u imkejjel mis-*surveyors* tal-Gvern u l-kejl li ttiehed, kif ukoll il-hlas relattiv ghal dak il-kejl, gie ikkonfermat mis-*surveyor* koncernat. Dan is-*surveyor* ikkonferma li huwa ntbaghat johrog il-kejl mill-"Bord li kien hemm apposta", u kkonferma d-dokumenti li hu hejja wara li kien mar *on site.*

A bazi ta' dawn ic-cirkostanzi, din il-Qorti hi konvinta li, almenu ghal dak li jikkoncerna x-xoghol li sar fl-*areas* maghrufa bhala "ta' Lonz" u "ta' Zwieqi", l-attur ghandu jithallas, u din il-Qorti tikkondividi r-rakkomandazzjoni tal-kumitat *ad hoc* li l-hlas ghandu jkun ta' LM49,687.41 ghax-xoghol inwettaq fl-*area* "ta' Lonz" u ta' LM17,481.68 ghax-xoghol imwettaq fl-*area* "ta' Zwieqi".

Ghar-rigward ta’ l-argument tal-konvenut li hlas m’ghandux isir la m’hemmx *quotation*, il-Perit Cassar spjega li kien hemm kaz identiku bhal dak ta’ l-attur fejn ukoll il-*quotation* giet “*mislaid”* u ma kienetx lahqet giet iffirmata mill-Prim Ministru, izda wara li gie ivverifikat li x-xoghol sar, il-hlas kien gie effettwat mill-Gvern; dan kien kaz ta’ bini ta’ *fire-station* ghall-Pulizija t’Ghawdex.

Oltre dan, kif qalet l-Onorabbli Qorti ta’ l-Appell fil-kawza “Mercieca vs Laferla”, deciza fil-21 ta’ Jannar, 1994, a bazi tal-principju li “*omni labor optat proemium*”, kull xoghol li jsir, anke jekk isir b’mod illegali u minghajr licenzji, irid jithallas, jekk dak li jkun ikun ha gwadan minn dak ix-xoghol. F’dan il-kaz ix-xoghol gie ordnat, u l-awtoritajiet hadu gwadan minnu (ma giex allegat li x-xoghol sar hazin jew mhux skond l-arti u s-sengha) u, kwindi, irid jithallas.

L-argument dwar il-qatran ma tantx huwa konvincenti, ghax l-kuntrattur jista’ jixtri l-materjal minghand socjeta’ privata, u mhux bilfors li jixtrieh direttament minghand il-Gvern. F’dan il-kaz, l-attur, fil-att, ipproduca d-*delivery notes* li jindikaw li hu kien xtara l-qatran ghall-progetti meritu ta’ din il-kawza. Fuq kollox ma jistax jigi eskluz li x-xiri tal-qatran kien isir *tramite* il-kumpanija *Land Sea Civil Engineering Company Ltd.*, li kienet tidderigi x-xoghol, u bil-mod kif il-Gvern stess ittratta d-dokumenti ta’ din il-kumpanija kif intwera aktar qabel, mhux eskluz lanqas li d-dokumenti relattivi ma nstabux.

Fuq kollox ukoll, qatt, fil-passat, ma jidher li kienet tinqala’ il-htiega li dak li jkun juri l-ircevuti tal-qatran, u dan ma kienx jidher li kien jintuza bhala fattur biex jigi determinat il-*quantum* tal-hlas, u kwindi, m’ghandhiex tigi imposta kundizzjoni gdida u partikolari fuq l-attur. Il-hlas kien jigi determinat skond il-kejl u kriterji ohra stabbiliti, u darba kien jirrizulta li x-xoghol sar, il-hlas kien isir, indipendentement kif u minn fejn kien jingieb il-materjal. F’dan il-kaz, kif inghad, ix-xoghol sar, u rrizulta li, ta’ lanqas fl-areas “ta’ Lonz” u “ta’ Zwieqi”, sar mill-atttur, u kwindi l-hlas skond il-kriterji stabbiliti, ghandu jsir.

Ghar-rigward tax-xoghol li sar fuq it-toroq fl-*area* “ta’ Ciantar”, jirizulta li parti mill-asfaltar sar minn haddiema tal-Gvern u mhux mill-attur; ix-xoghol ta’ twessiegh tat-triq sar mill-attur, izda parti mill-asfaltar sar minn haddiema tal-Gvern. Ghal dan ix-xoghol, l-attur jammetti li l-hlas mhux dovut lilu. Ix-xoghol kollu, inkluz dak li sar minn haddiema tal-Gvern, li sar f’dawn l-inhawi, inghata valur ta’ LM55,462.62; ix-xoghol ta’ l-asfaltar li hu parti minn dan il-kont huwa ta’ LM28,219. Il-partijiet ma ressqux provi cari dwar kemm mix-xoghol ta’ l-asfaltar sar mill-attur u kemm mill-Gvern; lanqas l-uficcjali tal-Gvern stess, il-Perit Carmelo Cassar u Joseph Magro, ma qabblu bejniethom dwar il-valur tax-xoghol li sar mill-haddiema tal-Gvern. L-attur innifsu wkoll ma setax ikun preciz. Il-Qorti, wara li qieset id-diversi veduti u c-cirkostanzi tal-kaz, fin-nuqqas ta’ indikazzjoni preciza minn xi parti jew ohra, sejra tipprocedi *arbitrio et boni viri* u tqies li terz tax-xoghol ta’ l-asfaltar sar, fil-fatt, min-nies tal-Gvern. B’hekk mis-somma ta’ LM28,219 moghtija lill-attur ghall-asfaltar ta’ l-art “ta’ Ciantar”, ghandha titnaqqas is-somma ta’ LM9,406, rapprezentanti l-valur tax-xoghol imwettaq mill-Gvern fuq l-istess art.

Ghar-rigward ta’ l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni sollevata, dik ta’ hames snin a bazi ta’ l-artikolu 2156 (f) tal-Kodici Civili, jirrizulta bhala fatt li x-xoghol tlesta fl-1987, u l-Ittra Ufficcjali giet ipprezentat fit-18 ta’ Novembru, 1993, aktar minn hames snin wara li tlesta x-xoghol. Mill-provi jirrizulta, pero’, li l-Gvern qatt ma cahad li ghandu jhallas anzi holoq kumitat *ad hoc* biex jezamina l-applikazzjonijiet li jsiru ghall-hlas. Il-pozizzjoni tal-Gvern ma kienetx li hu jichad li hu debitur, izda li jhallas jekk il-pretensjoni tirrizulta ppruvata. Attitudni bhal din dejjem kienet meqjusa, mill-gurisprudenza taghna, bhala li sservi biex tinterrompi l-preskrizzjoni. Fil-kawza “Duca vs Galea”, deciza minn din il-Qorti fil-21 ta’ April, 1961, intqal li min jiddikjara illi ma jafx bl-ezistenza ta’ dejn li jintalab kontra tieghu imma fl-istess hin ighid illi jekk issir il-prova relattiva, huwa jhallas, jigi li jinterrompi l-preskrizzjoni jew jirrinunzja ghaliha. Hekk wkoll l-Onorabbli Qorti ta’ l-Appell fil-kawza “*Medcast Foundary Ltd* vs Azzopardi”, deciza fis-27 ta’ Marzu, 2003, osservat li meta d-debitur juri ruhu

disponibbli u pront li tigi saldata kull pendenza li seta' kien hemm bejnu u l-kreditur, ikun hemm tassew interruzzjoni tal-preskrizzjoni (ara wkoll is-sentenzi riportati fil-Kollez. Vol XIV.169, Vol.XXXVI.I.641 u XXXVI.II.13). F'dan il-kaz, il-pozizzjoni tal-Gvern dejjem kienet li hu jhallas jekk l-attur jiggustifika t-talba tieghu, u din l-attitudni twassal ghall-interruzzjoni jew jirrinunzja ghall-preskrizzjoni.

L-eccezzjoni ta' preskrizzjoni ghandha, ghalhekk, tigi michuda.

B'hekk l-attur ghandu jiehu s-somma ta' LM46,056 ghax-xoghol li ghamel fuq l-art "ta' Ciantar", LM49,687 ghax-xoghol li ghamel fuq l-art "ta' Lonz", u LM17,481 ghax-xoghol li ghamel fuq l-art "ta' Zwieqi". B'kollox, mela, l-attur ghandu jiehu s-somma ta' LM113,224.

Ghaldaqstant, ghar-ragunijiet premessi, tiddisiponi minn din il-kawza billi tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuti, tilqa' t-talbiet attrici u tikkundanna lill-konvenuti jhallsu lill-attur is-somma ta' LM113,224 (mija u tlettax-il elf, mitejn u erba' u ghoxrin liri Maltin) ghas-saldu tal-hlas dovut lilu ghax-xoghol minnu imwettaq fuq l-artijiet "ta' Ciantar", "ta' Lonz", u "ta' Zwieqi", liema somma trid tithallas bl-imghaxijiet legali mit-18 ta' Novembru, 1993, sal-pagament effettiv.

L-ispejjez tal-kawza, fic-cirkostanzi partikolari tal-kaz, jithallsu kwantu ghall-kwint (1/5) mill-attur, u erba' kwinti (4/5) mill-konvenuti.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------